

4. Латинін М. А. Пастух К. В. Наукові та теоретико-правові засади державної економічної політики регіонального розвитку. *Державна економічна політика регіонального розвитку : монографія* / [М.А. Латинін, С.В. Майстро, Н.В. Статівка та ін.] ; за заг. ред. д. держ. упр., проф. М. А. Латиніна. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2017. 240 с.

Гаврилюк Ю. М., кандидат філософських наук, доцент,
Мокрецова Н. Я., кандидат філософських наук, доцент,
*Харківський національний аграрний університет
імені В. В. Докучаєва, Україна*

МІЖ СЕЛОМ І МІСТОМ: ШЛЯХ ЗМІН СОЦІАЛЬНИХ РЕАЛІЙ ТА ГЕОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Прагнення сучасних соціологів пов'язані з пошуком шляхів розв'язання тих складних завдань, з якими стикнулася цивілізація, заснована на взаємозв'язку різних культур, релігій, традицій та способів відношення до світу. Поняття «глокалізація», яке використовують вже багато соціологів, вказує на співіснування різноспрямованих тенденцій: на тлі глобалізації замість очікуваного зникнення регіональних відмінностей відбувається їх збереження і посилення зростання інтересу до традицій глибокої старовини та відродженню мовних діалектів. Але водночас виникають і набирають силу явища іншого напрямку: сепаратизм, загострення інтересу до локальних відмінностей, антиглобалізм, світова та регіональна економічна нерівність. Геокультурний погляд на історичне та сучасне життя варто розглядати як одну з популярних альтернатив економічному детермінізму в соціальних науках, яка вже встигла зарекомендувати себе досить позитивно.

Модернізація сучасного світу розвивається як протилежність традиційному світу аграрної культури. Урбанізація, відсутність сталого розвитку аграрного виробництва та умов життя на селі зумовила міграцію населення із села у місто. Місто стало символом процесів глобалізації та модернізації по всьому світу, міграція до міст в усіх куточках планети зростає шаленими темпами, в кожному регіоні вона має свої особливості. Але незмінними є проблеми нерівності та бідності. Соціолог із Великої Британії Нгай Лін Сум дослідила ту групу населення великих міст Китаю, яка збільшилася після фінансової кризи 2008 року [див. 1]. Цю субкультуру вона називає субалтерною, а ідентичність її представників визначає терміном дяосі (лузери, програвші). Вони мешкають на окраїнах міст, їх помешкання часто не мають вікон, розташовані на балконах, складах, недобудовах, бомбосховищах та підвалах, за що отримали назву «плем'я щурів». Вони не мають прав на прописку у містах та на соціальну допомогу, їх праця важка та малооплачувана.

При цьому практично усі молоді мігранти мають доступ до соціальних мереж, де можуть поспілкуватися з різними верствами населення, висловити свої думки, у тому числі розказати про свої відчуття нерівності та несправедливості. Молоді субалтерни стали називати себе дяосі та створили власні групи, канали,

чати і пости в соціальних мережах. Низький соціальний статус здебільшого створює відповідні емоційні відтінки соціальної активності цих людей. Чоловіки та жінки скаржаться (найчастіше завуальовано й досить іронічно) на непривабливість для протилежної статі, відсутність доступу до благ, які вони кожного дня бачать навколо себе, на мізерні доходи, відсутність інтересу до життя і тому подібне. Свій вільний час вони в основному проводять вдома за комп'ютером або телефоном, граючи в онлайн-ігри, які до речі також стають соціальним простором для спілкування, по суті аналогом соціальних мереж. На іншому полюсі знаходяться гаофушуй. Члени цієї групи описуються як «високі, багаті та красиві». Вони мають інше соціальне походження, а також зв'язки (переважно родинні), що забезпечують їм набагато більший доступ до благ. При цьому, висвітлюючи своє життя у соціальних мережах, вони часто вдаються до неабиякого перебільшення реального стану речей, наприклад, хизуються тим, що їм насправді не належить або належить частково. Як мовить стереотип, кожен представник гаофушуй мусить мати три головні «скарби»: айфон останньої моделі, престижний автомобіль і дизайнерський годинник. Крім цього, одяг і взуття, звісно, також мають бути від наймодніших і найпопулярніших брендів. Найчастіше саме ці атрибути першими впадають в очі, тому вважаються ознакою високого соціального статусу і, як наслідок, привабливості для протилежної статі. Схильність до надмірного хизування у представників цієї групи в соціальних мережах обумовлює латентну ворожість (приховану або відверту заздрість) з боку людей з інших соціальних груп, особливо тих, хто має звичку усе в цьому світі виміряти грошима. Для них просто неможливо змиритися з тим фактом, що хтось, просто так, несправедливо, має начебто аж настільки більше благ і переваг.

Отже, сучасний етап розвитку суспільства є складним не тільки в економічному та політичному сенсах. Не менш важливою стає проблема формування життєвого світу, що мав би більш-менш чіткі орієнтири та цілі, певні засади розуміння себе у світі. Актуальною стає проблема формування нових геокультурних цінностей. Нгай Лін Сум відмічає самоіронію наративів дяосі, їх специфічний гумор, тугу по дому та допомогу тим, хто в них залишився, – родичам та близьким. Під переповненими вулицями Пекіну, культурної столиці Китаю, де мешкає 23 мільйони людей, знаходиться ще одне місто. Не дивлячись на те, що цих людей майже непомітно, вони також живуть і мають великі мрії – бути акторами, письменниками, музикантами, художниками, спортсменами, кіберспортсменами тощо. І, найголовніше, всупереч будь-яким життєвим негараздам, вони не втрачають надію.

Подібні проблеми з соціальною нерівністю та зростанням відносної бідності є не менш актуальними і у західних суспільствах. Реформи соціальної політики, що проводять держави, жодним чином не вирішують цих проблем. Громадяни об'єднуються, кидаючи виклик масовому розумінню велфєру, щоб хоч якось змінити ситуацію. Наприклад, у 2013 році було створено проєкт «Dole Animators», метою якого було за допомогою документальних фільмів розповісти про життя та досвід безробітних та безхатченків. Цей проєкт все ще продовжує

своє існування, і нещодавно його учасники виступили з новою ініціативою – «Poverty 2 Solutions» («Розв'язання проблем бідності-2»). У цьому проєкті пропонуються і детально розглядаються реально можливі стратегії подолання бідності. Цей приклад показує, наскільки сильно деякі громадяни незадоволені тими реформами, що пропонують мейнстрімні політики. Діяльність активістів має дуже велике значення, адже вона є джерелом надії на краще майбутнє, яка так необхідна в умовах недоліків реформ соціального забезпечення у Великій Британії.

Стрімка глобалізація руйнує традиційну систему ідентичностей в локальних культурах. Розрив з доміантними цінностями та утвердження гідності індивідуального «Я», реалізації особистості як першооснови суспільства, почався виступом студентів Сорбонни в 1968 р., які поклали початок кінця епохи індустріалізму і зародження епохи постіндустріалізму. Відтоді зароджується і нове сприйняття дуальності реальності, про що свідчать парадоксальні гасла «будьте реалістами, вимагайте неможливого» та «новації за межами максимуму».

Характер протестних рухів наших днів дає підстави стверджувати про наявність процесу революційних перетворень у відносинах «людина – суспільство», спрямованих на розширення соціальної бази особистості як геокультурного суб'єкта сенсу життя, його права на індивідуальність, власне світосприйняття і вибір мети діяльності. Про це свідчить і рух «Жовтих жилетів» у Франції – рух «забутих людей», жителів периферії. А також, небувалий підйом гендерного руху в країнах Сходу, пробудження Південної Америки та Африки.

Соціалізація особистості супроводжується не лише індивідуалізацією соціальних структур і їх функцій, а й виникненням принципово нових спільнот. Так, у багатьох провідних країнах світу все активніше заявляє про себе *креативний клас*. Його доля в економіці США становить близько 36% робочого населення, яке генерує приблизно трильйон доларів на рік. У Великій Британії приблизно три мільйони людей працюють у креативній економіці та виробляють продукції на 100 мільярдів фунтів стерлінгів. На цій підставі досить впевнено звучать прогнози про майбутній суспільний устрій, що складатиметься із трьох класів: креативного, сервісного і класу безуспішних. Більшість останнього становитиме нинішній середній клас, представники якого живуть і мислять згідно з певною калькою.

В умовах зростальної ролі особистості, її права на власний вибір, що може мати доленосне значення для людства, неабияк зростають і вимоги до неї як до відповідального за свої рішення геокультурного суб'єкта. Нова економіка будується тими, хто використовує такі ресурси у бізнес-моделі: уяву, творчу енергію та знання для створення нових ідей та цінностей. Відповідно, успіх часто залежить від використання синтезу творчості, підприємництва та технологічних інновацій. Культурні індустрії – це унікальний сектор економіки, який виник внаслідок поширення масової комунікації та глобалізму. Джастін О'Коннор відмічає, що це «діяльність, в основі якої лежить індивідуальне творче начало, набуті навички, розвинений таланти, і яка може створювати додану вартість і

робочі місця шляхом створення та експлуатації інтелектуальної власності» [2, с. 380]. В центрі уваги сучасного виробництва опинилася творчість, цифрові технології і глобалізація мереж обміну інформацією, тому акцент з промислового сектора переноситься на індивідуальну креативність і свободу.

Список використаних джерел

1. Нгай Лин Сум. Люмпен-пролетариат и городские субалтерны в Китае. *Глобальный диалог*. Том 9 / № 1 / апрель 2019. URL: <http://globaldialogue.isa-sociology.org/wp-content/uploads/2019/03/v9i1-russian.pdf>
2. O'Connor J. Creative industries: a new direction? *International Journal of Cultural Policy*. 2009. Vol. 15. Num. 4. November. Pp. 378 – 402.

Колубай Я. С., аспірант
кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна*

ПЕРЕВАГИ КООПЕРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЩОДО ЗАДОВОЛЕННЯ ПРАЦЮЮЧИХ ВІД ПРОЦЕСУ ПРАЦІ ТА ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

Однією з потреб людини є потреба у діяльності. Задоволення від власної праці залежить від багатьох чинників. Існують різні теорії щодо чинників, які впливають на задоволеність людини від діяльності. Найчастіше фахівці виокремлюють такі чинники:

- користь для людей;
- достойна оплата праці;
- розвиток особистості в процесі роботи;
- співпадіння виду професійної діяльності з власним хобі.

Ідеї кооперації задля більш ефективної співпраці виникали завжди. Наприклад, початок *кооперативного руху* на українських землях припадає на 1860-ті рр. При цьому, кооперативним називають суспільний і господарський рух, що спрямований на створення й розвиток різних форм (артілей, громад, товариств тощо) і видів (кредитних, споживчих, сільськогосподарських) кооперативів [1]. Через те, що так звані «кооперативи» існували за часів СРСР, у багатьох сучасних людей поняття «кооперація» часто викликає негативні асоціації. Проте слово «кооперація» в буквальному сенсі означає співпраця.

Запит на соціальне підприємництво в Україні зростає з кожним роком. Багато людей розуміють, що колективна співпраця співвласників, приносить працівникам значно більше задоволення від роботи, внаслідок чого зростає їхня зацікавленість в результатах, що в свою чергу збільшує ефективність праці.

В протистоянні великим корпораціям у малих підприємств зазвичай немає шансів. Проте вони починають об'єднуватися в кооперативи і можуть конкурувати з корпораціями на рівних. Наразі найбільша розвинутою з точки